

PREDMET: RAČUNOVODSTVO, II godina

I PREDAVANJE

Razvoj, struktura, klasifikacija i savremeni aspekt računovodstva; Teorijske osnove finansijskog računovodstva; Finansijski iskazi ... (osvrst na Iskaz o finansijskoj poziciji i Iskaz o ukupnom rezultatu);

Prof. dr Ana Lalević Filipović

Podgorica
24.09 2024

Predavač

Redovni profesor na Ekonomskom fakultetu, UCG

Prof. dr Ana Lalević Filipović

Oblasti: Računovodstvo

Konsultacije: **utorak od 12:15-13:15, kabinet: 308**

e-mail: analf@ucg.ac.me

web: www.ekonomija.ac.me

INFORMACIJE O NASTAVNOM PLANU I PROGRAMU ŠKOLSKA 2024/2025:

23.09. - 29.09.	P/V	RAZVOJ, STRUKTURA, KLASIFIKACIJA I SAVREMENI ASPEKT RAČUNOVODSTVA
30.09. - 06.10.	P/V	INSTRUMENTI ORGANIZACIJE RAČUNOVODSTVA
07.10. - 13.10.	P/V	RAČUNOVODSTVENA NAČELA I REGULATIVA; RAČUNOVODSTVENI ASPEKT PDV-a; OTVARANJE POSLOVNIH KNJIGA ZA NOVOOSNOVANA I POSTOJEĆA PREDUZEĆA (otvaranje i zaključak računa stanja i uspjeha...);
14.10. - 20.10.	P/V	RAČUNOVODSTVENI ASPEKT STALNE IMOVINE
21.10. - 27.10.	P/V	RAČUNOVODSTVENI ASPEKT KAPITALA (SOPSTVENOG I POZAJMLJENOG) PREDUZEĆA
28.10. - 03.11.	P/V	RAČUNOVODSTVENI ASPEKT NABAVKE MATERIJALA, KRATKOROČNIH POTRAŽIVANJA, PLASMANA I GOTOVINE;
04.11. - 10.11.	P/V	RAČUNOVODSTVENI ASPEKT POSLOVNIH PROMJENA NA ROBI (nabavka); RAČUNOVODSTVENI ASPEKT PRIMARNIH TROŠKOVA I RASHODA U FINAN.KNJIGOVODSTVU (pojam, klasifikacija, odnos troškova, utroška i izdataka...); Aktivnost 1: Test provjere znanja (I dio)

INFORMACIJE O NASTAVNOM PLANU I PROGRAMU ŠKOLSKA 2024/2025:

11.11. - 17.11.	P/V	TROŠKOVI MATERIJALA, NABAVNA VRIJEDNOST REALIZOVANE ROBE; TROŠKOVI LIČNIH ZARADA I NAKNADA;
18.11. - 24.11.	P/V	TROŠKOVI AMORTIZACIJE; VREMENSKO RAZGRANICAVANJE TROŠKOVA; TROŠKOVI REZERVISANJA; TROŠKOVI PROIZVODNIH USLUGA, FINANSIJSKI RASHODI, OSTALI RASHODI...; Case study »SKONTAL«
25.11. - 01.12.	P/V	RAČUNOVODSTVENI ASPEKT PRIHODA U FINANSIJSKOM KNJIGOVODSTVU (pojam, klasifikacija, knjigovodstveno obuhvatanje...), OBRAČUN PERIODIČNOG FINANSIJSKOG REZULTATA PREDUZEĆA-TEORIJSKI PRIKAZ OBJE METODE OBRAČUNA; OSTALE POSLOVNE PROMJENE I PRIPREMA ZA SASTAVLJANJE OSNOVNIH FINANSIJSKIH ISKAZA (vanbilansna evidencija, predzaključna knjiženja, greške u knjigovodstvu...); Aktivnost 2: Test provjere znanja (II dio)
02.12. - 08.12.	P/V	Predavanja za PRAKTIČNI DIO (KOLOKVIJUM P): RAD KROZ SOFTWARESKI PROGRAM
09.12. - 15.12.	P/V	KOLOKVIJUM Z (predlog) Napomena: Tačan datum i vrijeme kolokvijuma će biti naknadno objavljen;
16.12. - 22.12.	P/V	PRAKTIČNI DIO: PDV na nivou osnovnih računovodstvenih promjena ; Obračun zarada u praksi; sastavljanje obrasca IOPPD u praksi; Poreski tretman PDV kod predzaključnih knjiženja i sastavljanje Prijave poreza na dobit preduzeća; KOLOKVIJUM P
23.12- 29.12	P/V	POPRAVNI KOLOKVIJUM Z (predlog) Napomena: Tačan datum i vrijeme kolokvijuma će biti naknadno objavljen

NAČIN OCJENJIVANJA!

Struktura	Max	Opis	Redovni termin	Popravni termin
Kolokvijum Z-zadaci	40	Zadaci iz materije obrađene na časovima predavanja i vježbi NAPOMENA: Na početku testa, biće ponuđeno pet teorijskih pitanja na zaokruživanje, koja su ELIMINACIJA . Da bi student stekao uslov za provjeru zadataka na testu, potrebno je od pet eliminacionih pitanja da uradi tačno tri. U protivnom, test neće biti predmet daljeg ocjenjivanja.	09.12. – 15.12.: KOLOKVIJUM (predlog). Napomena: Tačan datum i vrijeme kolokvijuma će biti naknadno objavljen	23.12- 29.12.: KOLOKVIJUM (predlog). Napomena: Tačan datum i vrijeme kolokvijuma će biti naknadno objavljen
Kolokvijum P-kroz softverski program	7	Zadaci iz materije obrađene na časovima predavanja i vježbi; Svaki student/ica dobija svoj nalog u okviru kog vrši knjiženje tokom semestra, a provjera znanja se realizuje na kraju. Napomena: Predavanja u vezi. Prezentacija softverskog programa će se obaviti u sedmici 02.12. – 08.12.	16.12. – 22.12. KOLOKVIJUM (predlog). Napomena: Tačan datum i vrijeme kolokvijuma će biti naknadno objavljen	23.12-29.12. KOLOKVIJUM (predlog). Napomena: Tačan datum i vrijeme kolokvijuma će biti naknadno objavljen
Aktivnost-Case study „(S)KONTAJ“-	8	emininacini test i rješavanje problem pitanja u grupama	18.11. – 24.11.	NAPOMENA: NE POSTOJI POPRAVI TERMIN!
Aktivnosti	10 (2*max.5)	Tokom semestra e-test provjere teorijskog znanja 10 pitanja po 0.5 poena. Od ponuđenih pitanja, samo je jedno pitanje tačno!	04.11. – 10.11 Aktivnost I 25.11. – 01.12.- Aktivnost II	NAPOMENA: NE POSTOJI POPRAVI TERMIN!
ZAVRŠNI ISPIT: TEORIJSKI I PRAKTIČNI DIO	35 (25+10)	TEORIJSKI DIO: Cjelokupno teorijsko gradivo obrađeno na časovima predavanja i vježbi . PRAKTIČNI DIO: Praktična implementacija	Januar 2024 (Precizni termini će biti naknadno utvrđeni)	Januar 2024 (Precizni termini će biti naknadno utvrđeni)

STRUKTURA ZAVRŠNOG ISPITA

Element	Broj pitanja	Broj bodova po pitanju	Ukupno bodova
TEORIJSKI DIO			
Otvorena problem pitanja (NAPOMENA: teorija i problem zadaci obrađeni na časovima predavanja. Tokom predavanja studenti će detaljno biti upoznati sa koncepcijom)	10 pitanja	2.5	25
PRAKTIČNI DIO			
Realizuje se od strane koleginica sa Instituta sertifikovanih računovođa Crne Gore (ISRGG) u terminima časova predavanja i/ili vježbi (shodno rasporedu), kao i u nekim drugim terminima, o čemu će studenti biti blagovremeno informisani; Cilj je implementacija stečenih teorijskih znanja u praksi; Maksimalni broj bodova je 10 i polaže se u okviru završnog dijela ispita. Praktični dio ispita, kao i bilo koji drugi segment ispita nije obavezan;			10
UKUPNO ZAVRŠNI ISPIT			35

DODATNE NAPOMENE

1. Studenti **kumulativno prikupljaju poene.**
3. **Kolokvijum (P i Z)** se održava u toku trajanje nastave u semestru i **ima jedan popravni termin**, takođe do kraja nastave.
3. **Aktivnosti** se realizuju tokom trajanja nastave i ne postoji popravni rok za aktivnost.
4. **Završni ispit** se održava u januaru
5. **Studenti koji žele ocjenu A i B završni ispit (teorijski dio bez praktičnog) polažu usmeno.**

○ **Krajnja ocjena:**

- 0 - 49 - ocjena F
- 50 - 59.99 - ocjena E
- 60 - 69.99 - ocjena D
- 70 - 79.99 - ocjena C
- 80 - 89.99 - ocjena B
- 90 - 100 - ocjena A

7

OBAVEZE STUDENATA U TOKU NASTAVE... "PRAVILA IGRE"

- **OBAVEZNO** prisustvo na predavanjima, vježbama, aktivno učestvovanje studenata u toku izvođenja predavanja i vježbi.....
- **Prije nastave** pročitati i odštampati materijal;
- **Nije dozvoljeno** kašnjenje na času;
- **OBAVEZNO** isključite mobilni telefon!

RACUNOVODSTVO

8

LITERATURA

OSNOVNA

- **prof.dr Slobodan Malinić, prof. dr Ana Lalević-Filipović, Mr Jovana Racković, „Finansijsko računovodstvo-teorijski i praktični koncept“, (elektronska verzija-u fazi izdanja, dopunjeno i izmijenjeno iz 2018 godine)**

DODATNA

- Sidney J. Gray, Belverd E. Needles „Finansijsko računovodstvo-opšti pristup (prevod) „ Savez Računovođa i revizora Republika Srpska, 2002;
- Dr Kata Škarić-Jovanović; Dr Radiša Radovanović "Finansijsko računovodstvo", Ekonomski fakultet u Beogradu, centar za izdavačku djelatnost, 2004;
- Malinić Dr Slobodan, "Upravljačko računovodstvo i obračun troškova i učinaka", Ekonomski fakultet u Kragujevcu, Kragujevac, 2004.

Napomena: Literatura će biti parcijalno dostupna na sajtu

RACUNOVODSTVO

9

RAČUNOVODSTVO ..

- ...JE DOSADNO!
-NIJE KREATIVNO!
- ... JE SAMO RAD SA PAPIRIMA!
- ...SU SAMO "T-konta"!
- ...TEŠKO!
- ... NERAZUMLJIVO!

RACUNOVODSTVO

10

DA LI ZAISTA TAKO MORA DA BUDE?!

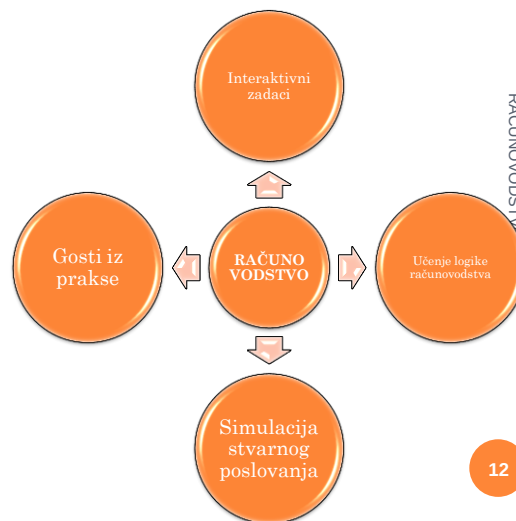

RAČUNOVODSTVO

11

RAČUNOVODSTVO **MOŽE** DA BUDE...

- ..POJEDNOSTAVLJENO...
- ..JASNO...
- ..ZANIMLJIVO..
- ..DINAMIČNO...
- ..INTERAKTIVNO...

RAČUNOVODSTVO

12

ŠTA JE RAČUNOVODSTVO ZAPRAVO U STVARNOSTI?

- RAČUNOVODSTVO PRUŽA **INFORMACIJE** KOJE SU OSNOVA POSLOVNOG ODLUČIVANJA...
- RAČUNOVODSTVO JE **OSNOVNI JEZIK** POSLOVNE KOMUNIKACIJE...
- DOBAR MENADŽER NE POSJEDUJE OSNOVNO, NEGO NAPREDNO ZANJE IZ **RAČUNOVODSTVA**...

RAČUNOVODSTVO

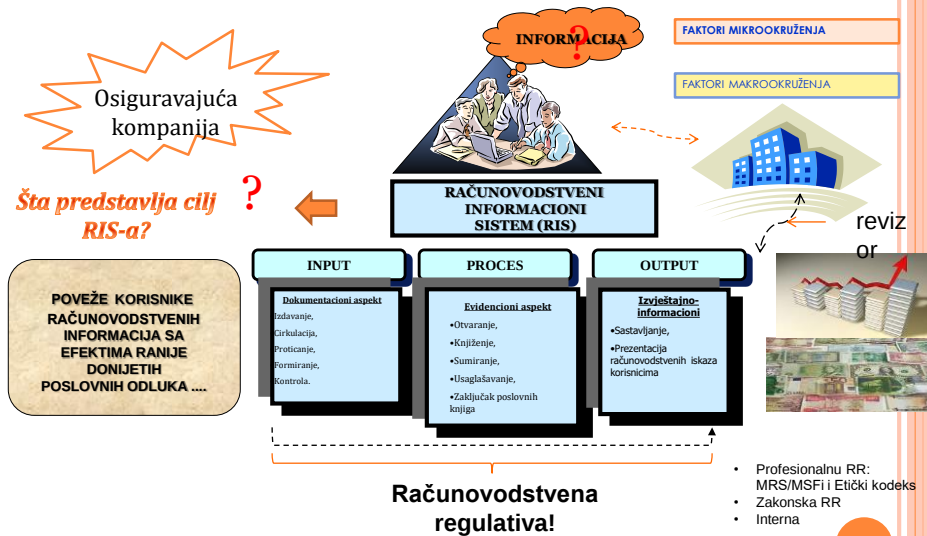
13

KOJI SU TO POJMOVI SA KOJIM ĆETE SE SRETATI U RAČUNOVODSTVU?

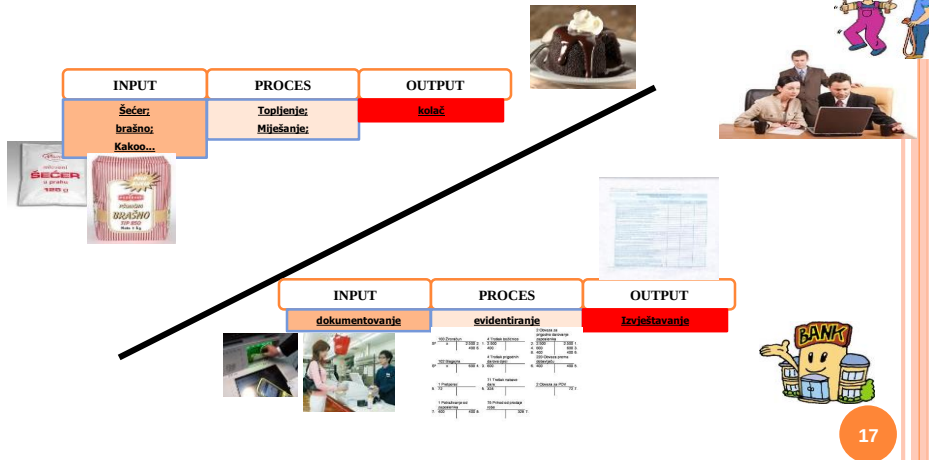

ŠTA SE DESILO U POSLOVANJU PREDUZEĆA DA JE RAČUNOVODSTVO Tj. RAČUNOVODSTVENI INFORMACIONI SISTEM (RIS) POSTAO NEZAOBILAZNA KOMPONENTA FUNKCIONISANJA SAVREMENOG PREDUZEĆA????

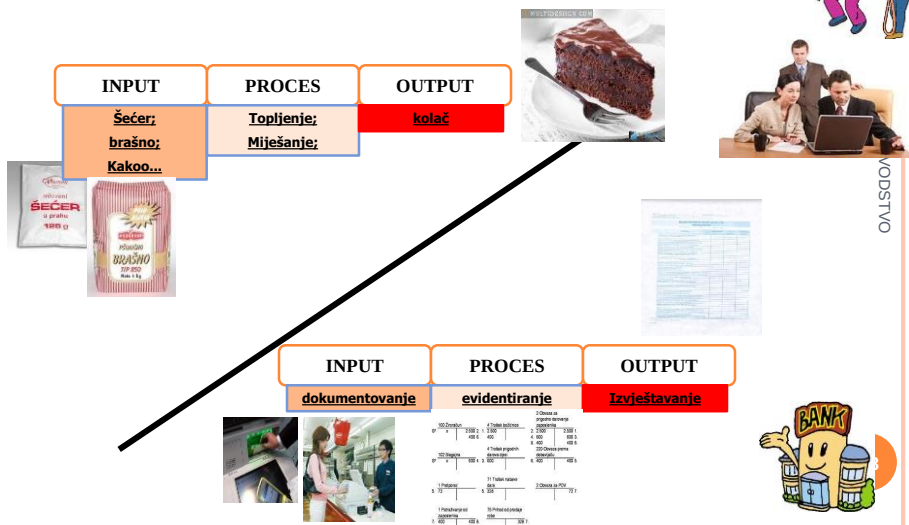
15

PITANJE: "SLIČNOST" IZMEĐU KOLAČA I FINANSIJSKIH ISKAZA?

PITANJE: "SLIČNOST" IZMEĐU KOLAČA I FINANSIJSKIH ISKAZA?

“I FAZA”

19

TRANSAKCIJA/ DOGAĐAJ/ OKOLNOST- INPUT STRANA RIS-A

POJAM

- **ekonomske aktivnosti, ekonomske promjene..** transakcija, okolnost, događaj koja proizvodi određeni uticaj na finansijski položaj preduzeća, odnosno njegovu rentabilnost i likvidnost, ...
- **Transakcijama** podrazumijevaju poslovne aktivnosti koje, u okviru svog poslovanja, redovno sprovodi privredni subjekt i koje dovode do promjena njegovih sredstava, obaveza i kapitala (uz mogući nastanak prihoda i rashoda).
- **Događajim** podrazumijevaju aktivnosti koje nijesu poslovne, ali dovode do izmjena na sredstvima, obavezama ili kapitalu privrednog subjekta, kao što su na primjer oštećenja sredstava, nelikvidnost poslovnih partnera i sl.
- **Okolnostim** podrazumijevaju promjenu određenih stanja (uslova poslovanja) u kojima privredni subjekt posluje, kao što su, na primjer, opšti indeks rasta cijena na malo, promjena kursa domaće valute u odnosu na strane valute, itd.
- **Napomena: MORA da bude potvrđena (verifikovana) knjigovodstvenim dokumentom...**

Kako, gdje..nastaje ekonomska promjena

- **KAKO?**
 - Razmjena vrijednosti, kupovina, prodaja, uplata, isplata...
 - **POSLOVNA** (kupovina, prodaja..)
 - **FINANSIJSKA** (davanje kredita...)
 - **INVESTICIONA** (prodaja akcija...)
- **GDJE?**
 - **Eksterno** (van preduzeća)
 - **Interno** (u preduzeću)

20

PRIMJER...

- **Kupili smo auto!**

- *Da bi bila evidentirana u knjigovodstvu, **mora da bude** praćena knjigovodstvenim dokumentom!*
- **Faktura glasi na 5.000€**

RAČUNOVODSTVO

21

NAPOMENA!

Poslovni događaj (primjer)....

- **Sklopljen ugovor o nabavci materijala**, nabavka materijala, isplata plata, plaćanje dobavljaču za primljeni materijal, utrošak materijala, isplaćen honorar, obračunat porez, prodati gotovi proizvodi, sklopljen ugovor o prodaji...

Da li se cjelokupno poslovanje preduzeća može zapisati u računovodstvenom sistemu?

- NE!
- Uslovi:
 - **Da je poslovni događaj stvarno nastao!**
 - **Da se može vrijednosno iskazati!**
 - **Da mijenja postojeće stanje imovine, izvora imovine, prihoda ili rashoda!**
 - **Da postoji pravdajuća isprava kojom se može dokazati nastanak promjene!**

RAČUNOVODSTVO

22

“II FAZA”

PROCES OBRADE PODATAKA

○ Evidencioni aspekt

- Otvaranje,
- Knjiženje,
- Sumiranje,
- Usaglašavanje,
- Zaključak poslovnih knjiga
- (obrađuje se poslije I predavanja)!!!

100 Zrnatun		4 Trošak bolnice		2 Obeza za prigodno darivanje zaposlenika	
8 ^a	x	2.500	2. 2.500	2. 2.500	2.500 1.
		400 6.	400	4. 600	600 3.
				8. 400	400 6.
102 Magazina		4 Trošak prigodnih darova djeci		220 Obeza prema dobavljaču	
8 ^a	x	600	4. 600	6. 400	400 5.
1 Pretporaz		71 Trošak nabave darova		2 Obeza za PDV	
5.	72		5. 328		72 7.
1 Potraživanje od zaposlenika		75 Prihod od prodaje robe			
7.	400	400 8.			328 7.

“III FAZA”

OUTPUT STRANA RIS-A

RAČUNOVODSTVENI PODATAK

- *Neutralna činjenica iz računovodstvene baze podataka (broj, riječ...)*
- **PRIMJER:**
 - u 2014.g. firma je ostvarila prihode od prodaje gotovih proizvoda u vrednosti 100.000 eura!

RAČUNOVODSTVENI POKAZATELJ

• **Međusobni odnos između računovodstvenih, vrijednosnih ili količinskih veličina ...**

RAČUNOVODSTVENA INFORMACIJA

• predstavlja **transformisan računovodstveni podatak ili pokazatelj** koji ima smisaoni sadržaj i formu, koji je **namjenski usmeren na korisnika** i koji služi da pomoću njega adekvatno ostvari neki zadatak u domenu upravljačkih i poslovnih aktivnosti preduzeća

• **PRIMJER:**

- u tekućoj godini u odnosu na prethodnu prihodi od prodaje su se smanjili za 25%

Kao cjelina finansijski iskazi predstavljaju **računovodstvene informacije**

Djelovi tih izvještaja – pozicije, čine *računovodstvene podatke*

Primjer podatka i informacije

ISKAZ O UKUPNOM REZULTATU /BILANS USPJEHA/
u periodu od _____ do _____ godine

-u EUR-

Grupa računa, račun	POZICIJA	Redni broj	Napomena broj	Iznos	
				Tekuća godina	Prethodna godina
1	2	3	4	5	6
	I. POSLOVNI PRIHODI (202 do 206)	201			
60 i 61	1. Prihodi od prodaje	202		5.000	10.000
62	2. Prihodi od aktiviranja učinaka i robe	203			
630	3. Povećanje vrijednosti zaliha učinaka	204			
631	4. Smanjenje vrijednosti zaliha učinaka	205			
64 i 65	5. Ostali poslovni prihodi	206			
	II. POSLOVNI RASHODI (208 do 212)	207			
50	1. Nabavna vrijednost prodane robe	208			
51	2. Troškovi materijala	209			
52	3. Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi	210			
54	4. Troškovi amortizacije i rezervisanja	211			
53 i 55	5. Ostali poslovni rashodi	212			
	A. POSLOVNI REZULTAT (201-207)	213			
66	I. FINANSIJSKI PRIHODI	214			

Došlo je do smanjenja prihoda za 50%

27

KORISNICI RAČUNOVODSTVENIH INFORMACIJA

Interni korisnici

- **Menadžment na svim hijerarhijskim nivoima;**
- Adekvatan informacijski sadržaj...
- **Stručne službe u preduzeću (analiza, planiranje, kontrola..)**
- **Marketing menadžeri;**
- **Finansijski direktori;**
- **Rukovodioci procesa proizvo**

Eksterni korisnici

- Zainteresovane grupe ili pojedinci za koje su pouzdani, blagovremeni finansijski izvještaji od ključne važnosti za preduzimanje budućih poslovnih aktivnosti
- **Država i njeni organi;**
- **Investitori;**
- **Zajmodavci;**
- **Dobavljači;**
- **Zaposleni..sindik**
- **Kupci;**
- **Poreski organi..Vladine agencije;**
- **Statistički zavod**

KNJIGOVODSTVO VS RACUNOVODSTVO

- Knjigovodstvo** je dio računovodstva, njegova računska osnova i ima zadatak da prikuplja i kontroliše knjigovodstvenu dokumentaciju, da kontira ekonomske promjene, odnosno evidentira u poslovnim knjigama...da sastavlja finansijske iskaze.
- Računovodstvo** je služba (aktivnost) u preduzeću koja evidentira, sumira i intepretira ekonomske promene u vezi sa preduzećem. Cilj je da obezbijedi finansijske informacije neophodne za donošenje ekonomskih odluka od interesa za aktivnost preduzeća.

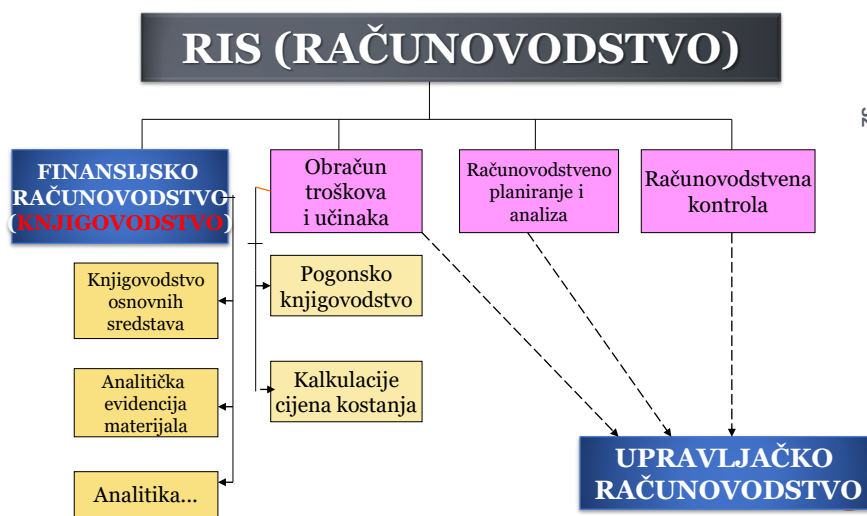
KNJIGOVOĐA VS RAČUNOVOĐA

- Zadatak **knjigovođe** je da proknjiži poslovnu promjenu na bazi dokumentacije, kao i da se pobrine da knjiženje bude usklađeno sa računovodstvenom regulativom;
- Zadatak **računovođe** je da prati propise, analizira po zahtjevu klijenta poslovanje, daje prijedloge za njegovo unaprijeđenje te da upozori na eventualne propuste.

RAČUNOVODSTVO

31

RIS-KRITERIJUM KORISNIKA (NAMJENA I UPOTREBE RAČUNOVODSTVENIH INFORMACIJA)

32

ODNOS FINANSIJSKOG I UPRAVLJAČKOG RAČUNOVODSTVA (SUMARNO)

UPRAVLJAČKO RAČUNOVODSTVO

Upravljačko računovodstvo obezbjeđuje informacije **internim korisnicima** za potrebe planiranja, organizovanja i kontrole poslovnih aktivnosti.

FINANSIJSKO RAČUNOVODSTVO

Finansijsko računovodstvo obezbjeđuje informacije za **eksterne korisnike**.

ODNOS FINANSIJSKOG I UPRAVLJAČKOG RAČUNOVODSTVA

Regulisano
profesionalnom i
zakonskom
rač.regulativom:

Fokusira se na:

Opseg izvještaja:

Forma izvještaja

Korisnici izvještaja zaposleni, banke, dobavljači, kupci,
Vlada, konkurencija!

FINANSIJSKO RAČUNOVODSTVO

DA!

Dešavanja iz **prošlosti**!

Izvještaji za **čitavu**
organizaciju!

BS, BU, Izvještaj o
novčanim tokovima!

Investitori, akcionari,
zaposleni, banke, dobavljači, kupci,
Vlada, konkurencija!

UPRAVLJAČKO RAČUNOVODSTVO

NE!

Buduće odluke!

Izvještaji po **pojedinom**
proizvodu/poslu/
usluzi/odeljenju/segmentu...!

Bilo koja **forma** koju
odabere Uprava!

Samo uprava!

KARAKTERISTIKA IZVJEŠTAJA FINANSIJSKOG I UPRAVLJAČKOG RAČUNOVODSTVA

	FINANSIJSKO RAČUNOVODSTVO	UPRAVLJAČKO RAČUNOVODSTVO
UČESTALOST	<i>Obično na godišnjem nivou</i>	<i>Javljaju se kada god je to potrebno, zavisno od potrebe menadžmenta.</i>
PRAVOVREMENOST:	<i>Obično se javlja znatan vremenski period kašnjenja između perioda koji je obuhvaćen izvještajem i datuma objavljivanja izvještaja</i>	<i>Mogu da se kreiraju sa minimalnim odlaganjem, pod uslovom da postoje adekvatni sistemi</i>
DETALJNOST	<i>Informacije nijesu detaljne: transakcije se sumiraju u nekoliko rubrika</i>	<i>Mogu biti detalji i sažeti koliko god je to potrebno</i>
INFORMACIJE O NEFINANSIJSKIM PERFORMANSAMA	<i>Veća je vjerovatnoća da će biti uključeneu izvještaje većih, a ne manjih organizacija, ali su često ograničene u obimu i sadržaju</i>	<i>Informacije i/ili indikatori o nefinansijskim performansama često su njegovi važni sastavni elementi</i>

PITANJE ???

- ŠTA PREDSTAVLJA **PREDMET** KNJIGOVODSTVENOG OBUHVATANJA/VREDNOVANJA?

RAČUNOVODSTVO

36

IMOVINA-POJAM I PODJELA

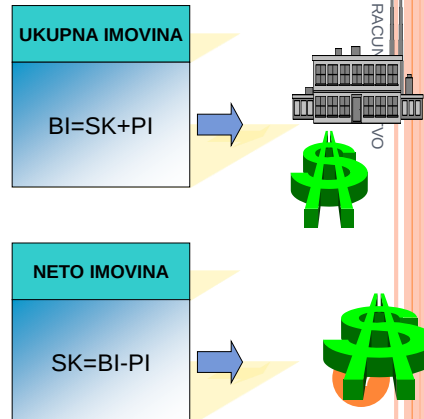
Šta predstavlja predmet knjigovodstvenog VREDNOVANJA?

- IMOVINA!
 - materijalne (**STVARI**), nematerijalne (**PRAVO**), finansijske (**NOVAC..**) i dr. pretpostavke na bazi koji ekonomski entitet obavlja svoju poslovnu aktivnost...

NAPOMENA!!!!

- Sa računovodstvenog aspekta, predmet knjigovodstvenog obuhvatanja su **SAMO ONE POSLOVNE TRANSAKCIJE KOJE UTIČU NA VISINU I/ili STRUKTURU IMOVINE PREDUZEĆA!**

Kako se dijeli imovina preduzeća (sa ekonomskog aspekta)?

Primjer : Kupili smo auto u vrijednosti od 10.000€ po fakturi. 60% od navedenog iznosa smo finansirali iz sopstvenih izvora, a za ostatak smo se zadužili kod banke.

BRUTO IMOVINA

$$10.000 (BI) = 6.000 (SK) + 4.000 (TI(banka))$$

NETO IMOVINA

$$6.000 (SK) = 10.000 (BI) - 4.000 (TI(banka))$$

ZA RAČUNOVODSTVENE POTREBE KAKO JE MOGUĆE PODIJELITI IMOVINU?

ASPEKT NAMJENE
(UPOTREBE)!!!!

RACUNOVODSTVO

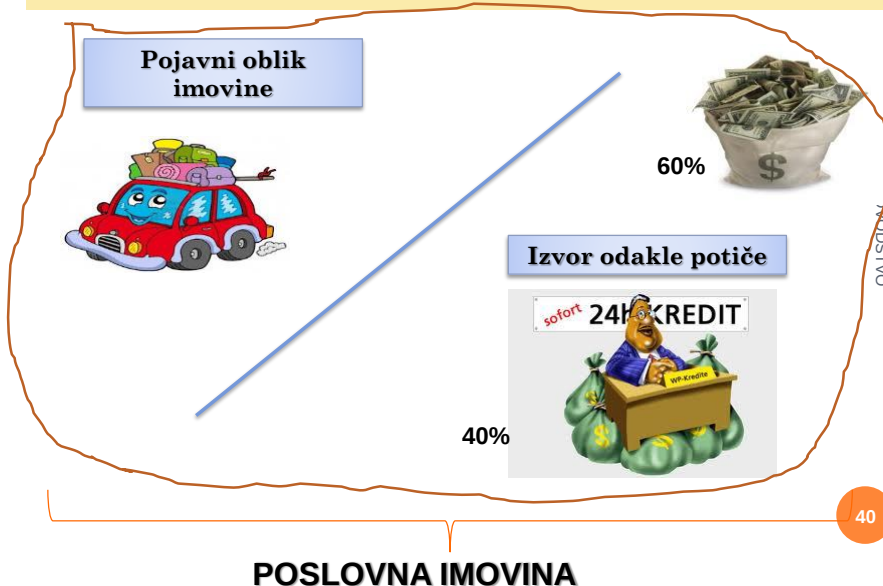
◦ Pojavni oblici...

- **STALNA IMOVINA;**
 - $(ko < 1; vt > 1 \dots)$
- **OBRTNA IMOVINA**
 - $(ko > 1; vt < 1 \dots)$

◦ Izvori tih pojava oblika

- **SOPSTVENI IZVORI;**
 - *(unijeti od strane vlasnika, neograničeni vremenski period..)*
- **POZAJMLJENI IZVORI (obaveze)**
 - *(ograničeni vremenski period, kamata..)*
 - *Dugoročni izvori;*
 - *Kratkoročni izvori (tekuće obaveze)*

NASTAVAK Primjera: Kupili smo auto u vrijednosti od 10.000€ po fakturi. 60% od navedenog iznosa smo finansirali iz sopstvenih izvora, a za ostatak smo se zadužili kod banke.

POJMOVI SA KOJIM ĆETE SE SADA SRESTI...

RAČUNOVODSTVENE KATEGORIJE	IMOVINA (SREDSTAVA), POTRAŽIVANJA, KAPITAL, OBAVEZE, PRIHODI, RASHODI...
FINANSIJSKI ISKAZI	<i>Iskaz o finansijskoj poziciji /Bilans stanja/; Iskaz o ukupnom rezultatu /Bilans uspjeha/; Iskaz o tokovima gotovine; Iskaz o promjenama na kapitalu ; Napomene;</i>
DATUM BILANSA	Dan na koji se sastavljaju finansijski iskazi..(najčešće 31.12. tekuće godine)

RAČUNOVODSTVO

41

FINANSIJSKI ISKAZI OPŠTE NAMJENE - POJAM, CILJ I KLASIFIKACIJA

Pojam i cilj

- **Finansijski iskazi**-strukturirani finansijski prikaz finansijskog položaja preduzeća i poslovnih promjena koje su nastale.
- Cilj-da korisnicima pruže **relevantne, vjerodostojno prezentovane, razumljive, uporedive, provjerljive i blagovremene**, inastrumente za finansijsko izvještavanje na osnovu koga su u mogućnosti da sagledaju:
 - Finansijsku situaciju;
 - Uspješnost poslovanja,
 - Gotovinske tokove...

Finansijske iskaze opšte namjene sačinjavaju...

- *Iskaz o finansijskoj poziciji /Bilans stanja/;*
- *Iskaz o ukupnom rezultatu /Bilans uspjeha/;*
- *Iskaz o tokovima gotovine;*
- *Iskaz o promjenama na kapitalu ;*
- *Napomene;*

Statistički aneks.

RAČUNOVODSTVO

42

FINANSIJSKI ISKAZI PREDUZEĆA- SADRŽINA

Naziv izvještaja	Globalno prikazuje	Bliže iskazuje	Kategorije
<i>Iskaz o finansijskoj poziciji / Bilans stanja/;</i>	<i>Finansijsko stanje</i>	• Imovinsko stanje • Finansijsko stanje • Likvidnost	• Imovina • Obaveze • Kapital
<i>Iskaz o ukupnom rezultatu / Bilans uspjeha/;</i>	<i>Efikasnost operacija</i>	• Ukupni uspjeh i neuspjeh u poslovnim operacijama • Investicionim operacijama • Finansijskim operacijama	• Prihodi; • Rashodi; • Dobitak/gubitak
<i>Iskaz o promjenama na kapitalu ;</i>	<i>Kretanja na računu vlasnika</i>	• Promjene na kapitalu zbog vlasnikovog uzimanja i dodavanje kapitala • Promjene zbog uspjeha/neuspjeha u operacijama	• Prirast/gubitak iz operacija; • Unos novog kapitala; • Povlačenje kapitala
<i>Iskaz o tokovima gotovine;</i>	<i>Novčana kretanja</i>	• Odakle je novac došao • Za šta je novac upotrijebljen	• Novčani prilivi; • Novčani odlivi
<i>Napomene;</i>	<i>Politike i objašnjenja</i>	• Politike; • Principi; • Procjene; • Usvojeni obračuni; • Objašnjenja značajnih pojava	• Računovodstvene politike; • procjene

ZAKON O RAČUNOVODSTVU CRNE GORE (USVOJEN 30.07.2016) (ČLAN 10)

- Pravno lice dužno je da pripremi godišnje finansijske iskaze i konsolidovane iskaze sa stanjem na dan 31. decembra poslovne godine, odnosno na dan registracije statusnih promjena (spajanje, pripajanje, podjela) i na dan donošenja odluke o dobrovoljnoj likvidaciji pravnog lica.
- Pravno lice dužno je da dostavlja finansijske izvještaje i izvještaj menadžmenta u pisanom i elektronskom obliku organu uprave nadležnom za poslove utvrđivanja i naplate poreza (u daljem tekstu: Poreska uprava) **najkasnije do 31. marta tekuće**, za prethodnu godinu.
- Pravno lice dužno je da konsolidovane finansijske izvještaje i konsolidovani izvještaj menadžmenta u pisanom i elektronskom obliku dostavi Poreskoj upravi najkasnije do 30. septembra tekuće, za prethodnu godinu.
- Uz iskaze iz stava 1 ovog člana, dostavlja se i statistički aneks.
- Poreska uprava je dužna da finansijske izvještaje i izvještaje menadžmenta pravnih lica iz st. 2 i 3 ovog člana objavljuje na svojoj internet stranici.
- Mikro i mala pravna lica dužna su da Poreskoj upravi dostave bilans stanja, bilans uspjeha i statistički aneks.

MEĐUSOBNI ODNOS FINANSIJSKIH ISKAZA

Međusobna povezanost finansijskih iskaza..

- BITNO!
 - Navedeni finansijski izvještaji su međusobno povezani i upućeni jedni na druge.

PITANJE?

- KO SU NOSIOCI
RAČUNOVODSTVENIH INFORMACIJA

O čemu govore finansijski iskazi?

- Posmatrani zajedno, finansijski izvještaji ukazuju na "**zdrastveno stanje**" nekog preduzeća.
- UTVRDITI I RAZUMJETI to "stanje" znači imati mogućnost donositi primjerene i racionalne poslovne odluke

RAČUNOVODSTVO

45

POJAM BILANSA....

- Pojam "Bilans" etimološki vuče porijeklo od latinske riječi "bilanx libre", što znači **vaga sa dva tasa** i označava **ravnotežu**, tj. jednakost između lijeve i desne strane!

RAČUNOVODSTVO

46

ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI /BILANS STANJA/

-TRADICIONALNI IZGLED-

PITANJE? Pod FINANSIJSKIM POLOŽAJEM se podrazumijeva...	Stanje i međudnos imovine, kapitala i obaveza jednog preduzeća	RACUNOVODSTVO
Aktiva STVARI koje preduzeće posjeduje	Pasiva NOVAC koje preduzeće posjeduje	
POJAVNI OBLICI IMOVINE	IZVORI	
	48	

ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI /BILANS STANJA/

PRISTUP PREGLEDA IZVORA I KORIŠĆENJA (UPOTREBE) IZVORA

Aktiva	Pasiva
UPOTREBA NOVCA gdje je novac potrošen?	IZVORI NOVCA odakle je novac došao?

ZAKLJUČAK: Posmatra se **JEDNA TE ISTA STVAR:**
IMOVINA preduzeća ali sa dva aspekta:
POJAVNIH OBLIKA I IZVORA TIH POJAVNIH OBLIKA

RACUNOVODSTVO

SISTEM DVOJNOG KNJIGOVODSTVA

aspekt
primanja

aspekt
davanja

Primjer:

Kupili smo auto u vrijednosti od 10.000€ po fakturi

aspekt
primanja

Primili (kupili) smo auto u
zamjenu za novac (10.000€)

aspekt
davanja

Dali smo novac u zamjenu
za auto

RACUNOVODSTVO

50

ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI /BILANS STANJA/

Aktiva		Pasiva	
FA	OF		
Stalna imovina	Sopstven izvori	450	
600	LTL		
	Dugoročni	250	
CA	CL		
Obrtna Imovina	Tekuće obaveze	300	
400			
1.000		1.000	

RACUNOVODSTVO

Ukupna poslovna sredstva (TA – Total Assets)

Do vrijednosti ukupnih poslovnih sredstava (zbira aktive) od 1.000 € može se stići na dva načina:

1. FA + CA = 600€ + 400€ = 1.000 € (SAASPEKTA POJAVNIH OBLIKA)

2. OF + LTL + CL = 450€ + 250€ + 300€ = 1.000 € (SAASPEKTA IZVORA)

Služi za procjenu
EFIKASNOSTI!

Služi za procjenu
STEPENA ZADUŽENOSTI!

51

KRITERIJUMI ZA UNOS POZICIJA U AKTIVU I PASIVU

Likvidnost preduzeća Likvidnost imovine 	Aktiva	Pasiva
	FUNKCIONALNOST (unos pozicija iste funkcionalne grupe) LIKVIDNOST (sposobnost transf.u N) -Opadajuća -Rastuća	NAMJENA (osnovna pravila finansiranja imovine) ROČNOST (rok dospeljeća) -Opadajuća - Rastuća

Prvo se unose najlikvidniji oblici imovine (novac) a potom sve manje i manje likvidni oblici...

Prvo se unose najnelikvidniji oblici imovine (nematerijalna, materijalna...) a potom sve likvidniji oblici (novac..)

Prvo se unose pozicije koje imaju duži rok dospeljeća (kapital, dugoročni krediti...) a potom oni koji imaju kraći rok dospeljeća (kratkoročne obaveze)

Prvo se unose pozicije koje imaju kraći rok dospeljeća (kratkoročne obaveze...), a potom one koje imaju duži rok dospeljeća (kapital, dugoročne obaveze)

ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI /BILANS STANJA/

Aktiva		Pasiva	
Obrtna imovina	600	Kratkoročne obaveze	300
Stalna imovina	400	Dugoročne obaveze	250
		Kapital	450
1.000		1.000	

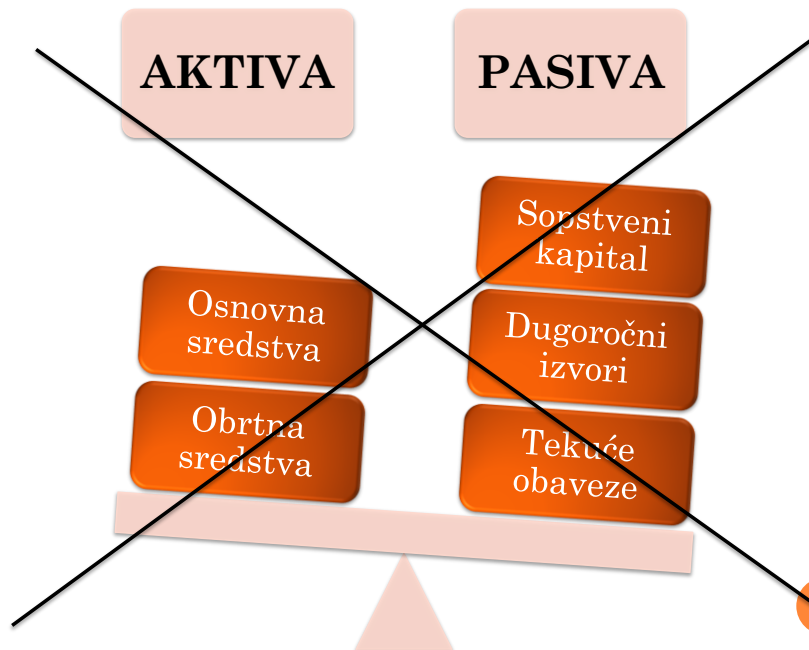
RACUNOVODSTVO

PRAVILO!!!!
AKO AKTIVA POČINJE SA NOVCEM (NAJLIKVIDNIJIM OBLIKOM)-KRITERIJUM OPADAJUĆE LIKVIDNOSTI, ONDA PASIVA MORA POČETI SA KRATKOROČNIM OBAVEZAMA –KRITERIJUM RASTUĆE ROČNOSTI!

Kriterijum
opadajuće likvidnosti!

Kriterijum rastuće ročnosti !

53

RACUNOVODSTVO

54

FORMA PRIKAZIVANJA BILANSA STANJA

VERTIKALNO

HORIZONTALNO
(dvostrani/tabelarni pregled)

red. br.	Naziv pozicije	Iznos
1.	Oprema	110.000
2.	Material	50.000
3.	Kapital	10.000
4.	Tukani račun	10.000
Ukupno aktiva		180.000
1.	Dražveni kapital	110.000
2.	Dražveni kredit	50.000
3.	Dražnjači	20.000
Ukupno pasiva		180.000

Bilans stanja preduzeća "X" na dan 31.12.2007.					
Aktiva			Pasiva		
r.b.	Naziv sredstva	Iznos	r.b.	Naziv izvora sredstava	Iznos
1.	Oprema	110.000	1.	Dražveni kapital	110.000
2.	Material	50.000	2.	Dražveni krediti	50.000
3.	Kupci	10.000	3.	Dobavljači	20.000
4.	Tekuci račun	10.000			
		180.000			180.000

RACUNOVODSTVO

55

ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI /BILANS STANJA/ OSNOVNI IZGLED SA PET ODJELJAKA

Aktiva		Pasiva	

Ovo je najefikasniji
format za
objašnjenje
najtežih
aspekata
poslovnih
finansija.

100

RACUNOVODSTVO

100

IZVJEŠTAJ O FINANSIJSKOJ POZICIJI– BLOK OBRTNIH SREDSTAVA

	Aktiva	Pasiva
	Osnovna (fiksna) sredstva (FA) (fixed assets)	
	Obrtna sredstva (CA) (current assets)	
	100	100

Sva kratkoročna poslovna sredstva:

1. Zalihe

Sirovine i repromaterijal, proizvodnja u toku, gotovi proizvodi, rezervni dijelovi.

2. Kratkoročna potraživanja, plasmani i gotovina

Potraživanja po osnovu prodaje, kratkoročni krediti i plasmani, kratkoročni krediti u zemlji, ..devizni račun, blagajna, tekući (poslovni) račun..

3. Ostala obrtna sredstva

Sva ostala kratkoročna poslovna sredstva, npr. dati avansi za zalihe i usluge i sl.

RACUNOVODSTVO

ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI /BILANS STANJA/ – BLOK OSNOVNIH (FIKSNIH) SREDSTAVA-

	Aktiva	Pasiva
	Osnovna (fiksna) sredstva (FA) (fixed assets)	
	Obrtna sredstva (CA) (current assets)	
	100	100

Sva dugoročna poslovna sredstva:

1. Nematerijalna ulaganja

Goodwill, patenti, licence, itd.

2. Materijalna sredstva

Zemljište, zgrade, pogoni i oprema, transportna oprema, kompjuteri, osnovno stado itd.

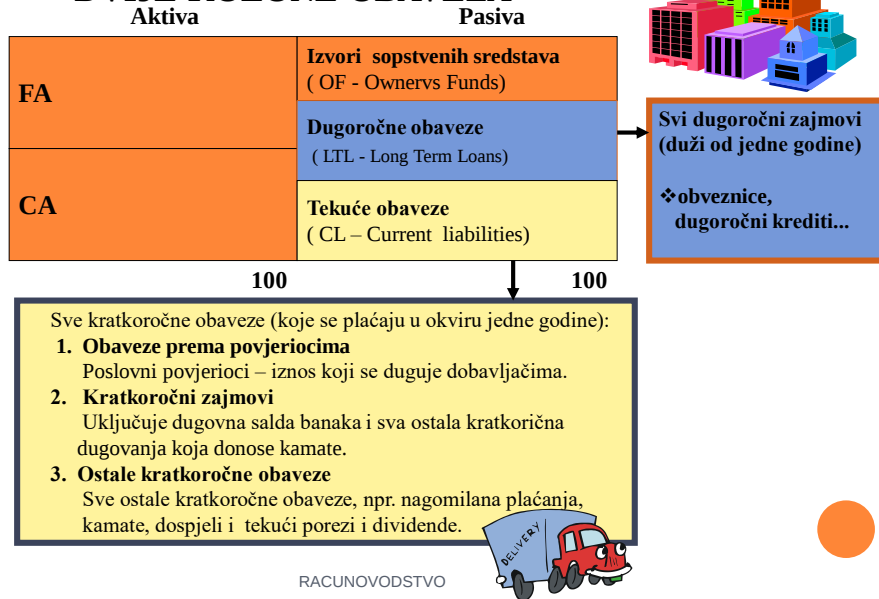
3. Dugoročni plasmani

Učešće u kapitalu zavisnih pravnih lica, ..., HOV koje se drže do dospelja...itd.

RACUNOVODSTVO

ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI

DVIJE KOLONE OBAVEZA

ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI /BILANS STANJA/ – IZVORI VLASTITIH (SOPSTVENIH) SREDSTAVA

Aktiva	Pasiva
CL	Izvori vlastitih sredstava (OF)
600	450
	LTL
	250
CA	CL
400	300
1000	1000

- Osnovni kapital**
 - Akcijski kapital;
 - Udjeli društva sa ograničenom odgovornosti;
 - Ulozi;
 - Državni kapital;
 - Ostali osnovni kapital...
- Neplaćeni upisani kapital**
- Rezerve**
 - Emisiona premija;
 - Zakonske ..statutarne..
- Revalorizacione rezerve i nerealizovani dobici i gubici**
- Neraspoređeni dobitak**
- Gubitak**

STRUKTURA ISKAZA O FINANSIJSKOJ POZICIJI /BILANS STANJA/

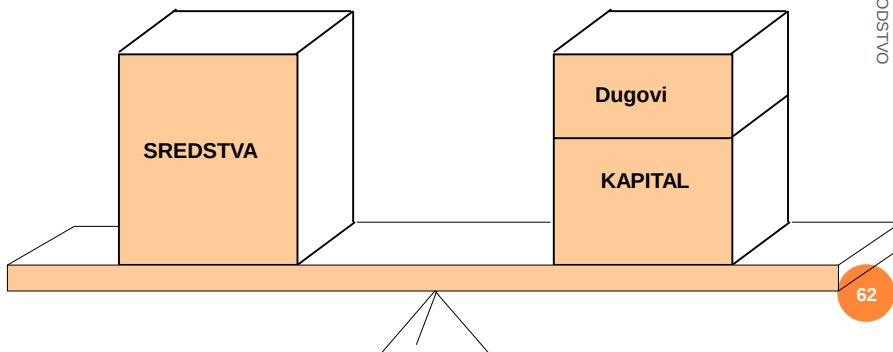
AKTIVA Bilans stanja na dan 01.01.2024.godine PASIVA

A) Stalna imovina	A) Sopstveni kapital (Kapital)
I. Nematerijalna imovina (licence, franšize, patenti, goodwill...);	- Zavisno od pravne forme preduzeća; 61
II. Materijalna imovina (zemljište, nekretnine, postrojenja, oprema);	(Osnovni kapital, rezerve, neraspoređena dobit i sl.);
III. Dugoročni finansijski plasmani	
B) Obrtna imovina	B) Obaveze
I. Stvari - zalihe	I. Kratkoročne obaveze
II. Prava – potraživanja	II. Dugoročne obaveze
III. Novac – tekući račun, gotovina	

KOMPONENTE KOJE OPREDELJUJU FINANSIJSKI POLOŽAJ PREDUZEĆA

☐ OSNOVNA RAČUNOVODSTVENA JEDNAČINA

$$\begin{array}{ccc}
 \mathbf{A (=sredstva)} & = & \mathbf{O (=dug)} + \mathbf{K (kapital)} \\
 \mathbf{AKTIVA} & & \mathbf{PASIVA}
 \end{array}$$

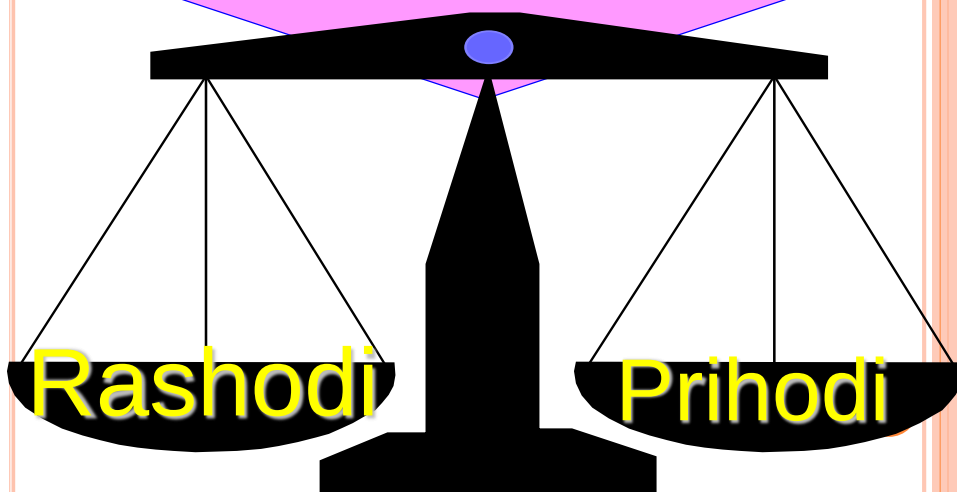

NAPOMENA!

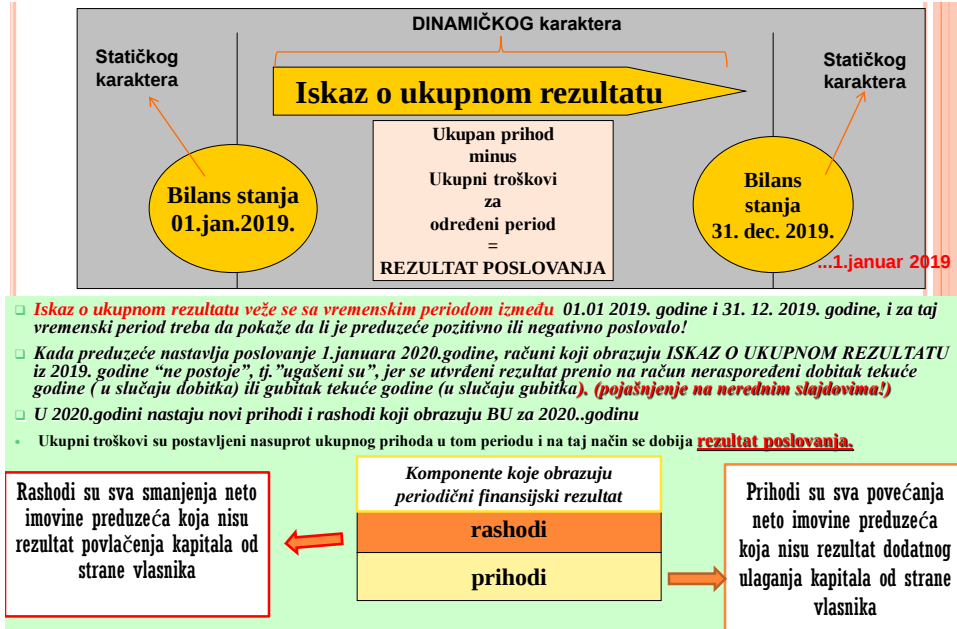
- Iskaz o finansijskoj poziciji /Bilans stanja/ GOVORI O SITUACIJI PREDUZEĆA U ODREĐENOJ TAČKI VREMENA (31.12.2012..godine) pa je stoga **STATIČKOG KARAKTERA**

RACUNOVODSTVO

63

ISKAZ O UKUPNOM REZULTATU /BILANS USPJEHA/

ISKAZ O UKUPNOM REZULTATA /BILANS USPJEHA/

ZAKLJUČAK

- ISKAZ O UKUPNOM REZULTATU /BILANS USPJEHA/** prikazuje promjene ekonomskih kategorija u određenom periodu (**npr. od 01.01.2024 do 31.12.2024. god.**) pa je stoga **dinamičkog karaktera**
- Utvrđeni rezultat (dobitak ili gubitak) će povećati ili smanjiti sopstveni kapital!
- NE MOŽEMO VREDNOVATI (ISKAZATI, OBRAČUNATI) NETO REZULTAT (db;gb) UKOLIKO NIJE U VEZI SA ODREĐENIM VREMENSKIM PERIODOM;**
- Primjer (1):** Ako izvršni direktor kaže "Moje preduzeće zarađuje neto dobit od 10.000€", profitabilnost preduzeća nije jasna!
 - Naime, da li ostaruje ovu neto dobit nedeljno, mesečno, godišnje???**
- Primjer (2):** Jedog od prvih svjetskih milijardera, intervjuisala je grupa studenata businessa. Jedan od studenata je zamolili milijardera da procijeni iznos svoje dobiti. Pošto student nije odredio vremenski period, milijarder je odlučio da se našali i odgovorio je "Oko 11.000\$...". On je dovoljno dugo pričekao da bi dozvolio grupi studenata da izraze svoje čuđenje u vezi ovog čisto malog iznosa. Nakon toga je dovršio rečenicu sa "...na sat." Tako ispada da 11.000\$ na sat (24 sata dnevno) dostiže iznos oko 100 miliona \$ godišnje.

FORMA PRIKAZIVANJA BILANSA USPJEHA

VERTIKALNO

Bilans uspeha preduzeća "X" za period 01.01.-31.12.2010

Red. br.	Naziv pozicije	Iznos
1.	Nabavna vrednost realizovane robe	1.000
2.	Rashodi finansirawa	200
3.	Ostali rashodi	100
4.	Dobitak	300
	Ukupno rashodi	1.600
1.	Prihodi od realizacije robe	1.400
2.	Finansijski prihodi	100
3.	Ostali prihodi	100
	Ukupno prihodi	1.600

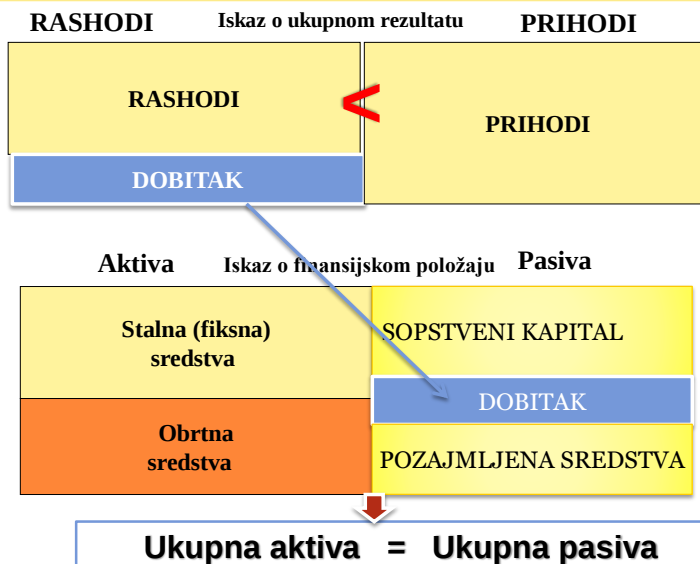
HORIZONTALNO (dvostrani/tabelarni pregled)

Rashodi			Prihodi		
r.b.	Naziv rashoda	Iznos	r.b.	Naziv prihoda	Iznos
1.	Nabavna vred. real. robe	1.000	1.	Prihodi od real. robe	1.400
2.	Rashodi finans.	200	2.	Prihodi od finan.	100
3.	Ostali rashodi	100	3.	Ostali prihodi	100
4.	Dobitak	300			
		1.600			1.600

RACUNOVODSTVO

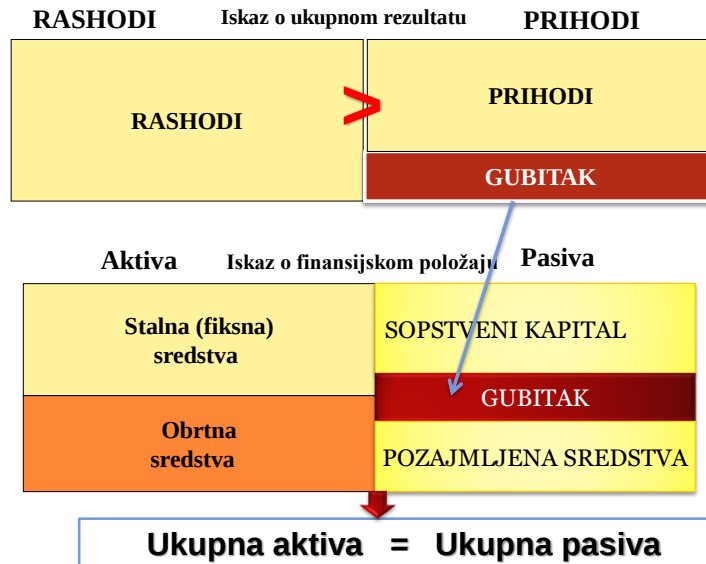
67

VEZA (U PROCESU BILANSIRANJA) IZMEĐU ISKAZA O FINANSIJSKOM POLOŽAJU I ISKAZA O USPJEŠNOSTI POSLOVANJA(**DOBITAK**)

68

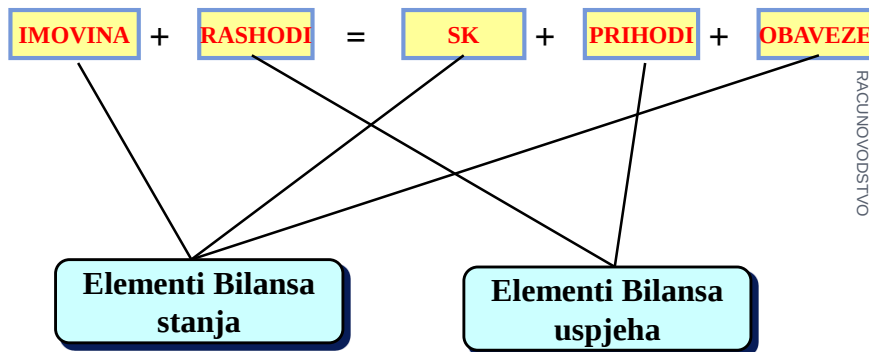
VEZA (U PROCESU BILANSIRANJA) IZMEĐU ISKAZA O FINANSIJSKOM POLOŽAJU I ISKAZA O USPJEŠNOSTI POSLOVANJA(**GUBITAK**)

69

RAČUNOVODSTVENA JEDNAČINA

-PROŠIRENA-

70

OSTALI FINANSIJSKI ISKAZI

ISKAZ O TOKOVIMA GOTOVINE

-pokazuje izvore pribavljanja i
način upotrebe novca!

**Posmatra se NOVAC
(stavka aktive)**

primici	izdaci
-poslovne aktivnosti; (prodaja robe, primljene naknade šteta...) -investicione aktivnosti; (prodaja dionica...) -finansijske aktivnosti; (emisija dionica, primljeni krediti...)	-poslovne aktivnosti; (isplate dobavljačima...) -investicione aktivnosti; (kupovina akcija...) -finansijske aktivnosti; (otplata kredita...)

RACUNOVODSTVO

ISKAZ O PROMJENAMA NA KAPITALU

-pokazuje promjene koje
nastaju na kapitalu!

**Posmatra se KAPITAL
(stavka pasive)**

NAPOMENE

- Politike;
- Principi;
- Procjene;
- Usvojeni obračuni;
- Objašnjenja značajnih pojava

ŠTA SADRŽI GODIŠNJI IZVJEŠTAJ KOMPANIJE?

- *Velike kompanije pored finansijskih (kvantitativnih) informacija, zainteresovanim licima dostavljaju i nefinansijske informacije (o ciljevima kompanije, tržištu, proizvodima, poslovanju...)*
- *Primjer: Kompanija McDonald posvetila je veliki dio zadnjeg godišnjeg izvještaja kompanijinoj brizi za okolinu. U izvještaju su uključene rasprave kompanijinih programa za upravljanje čvrstim otpadom, konzerviranjem sredstava i recikliranjem (godišnji izvještaj je u potpunosti štampan na recikliranom papiru).*
- **Izvještaj o ESG**

RACUNOVODSTVO

NA KOJI SE NAČIN VRŠI TRANSPARENTNOST FINANSIJSKOG IZVJEŠTAVANJA?

- Dostavljanje nadležnim institucijama...
- Putem sredstava medija (konferencije za javnost, vladine agencije);
- Mnogi analitičari, savjetnici za ulaganja, poslovni časopisi ocjenjuju finansijske, prinosni ..položaj preduzeća...
- **Primjer:** *Finansijski analitičari iznose javnosti svoja mišljanja svakog petka uveče na Wall Street Weeku, televizijskom programu koji se emituje na PBS-a. Nedeljni poslovni časopisi, kao što su Barrons, Business Week i Forbes, takođe izdaju ocjene finansijskog položaja, profitabilnosti i budućih perspektiva mnogih kompanija u javnom interesu.*
- **PITANJE?**
- *Da li je takva situacija sa Crnom Gorom? (tržište kapitala)*

RACUNOVODSTVO

73

HVALA NA PAŽNJI!

○PITANJA???

RACUNOVODSTVO

74

ZADATAK

- Sa poslovne strane nekih novina, časopisa (domaćih i/ili stranih), pročitajte i izvadite članak o nekoj kompaniji. Navedite sve računovodstvene ili finansijske termine korištene u članku i polazeći od do sada usvojenog znanja, pokušajte da ih pojasnite. Da li su Vam svi termini poznati?
- Razmislite: KOLIKO BI POZNAVANJE RAČUNOVODSTVA POMOGLA KORISNIKU DA RAZUMIJE SADRŽINU ČLANKA?

RAČUNOVODSTVO

75

PITANJA?

RAČUNOVODSTVO

76